

VI. Platón a etika

- A. Malé opakování z minula
- B. Platónovy ideje a jak správně žít
- C. Etika
- D. Pojmy, problémy a témata etiky

VI. A. Malé opakování z minula – filosofické zkoumání jazyka

Platónovy ideje a slova?

- otázka původu slov (jmen) – přirozeně nebo dohodou?
- otázka epistemického významu slov – ze slov nelze poznat podstatu věcí

VI. A. Malé opakování z minula – filosofické zkoumání jazyka

Moderní zkoumání jazyka

a) filosofie jazyka

- také analytická filosofie, novopozitivismus
- součást gnoseologie
- snaha vytvořit ideální a logicky přesný jazyk vědy
- později reflexe pragmatiky jazyka
- reflexe přirozeného jazyka
- patří k nejvýznamnějším současným filosofickým tématům

- „obrat k jazyku“ ve filosofii 19. a 20. st.
- Frege, Wittgenstein
- „francouzský král je holohlavý“, „Jitřenka je Večernice“

VI. A. Malé opakování z minula – filosofické zkoumání jazyka

Moderní zkoumání jazyka

b) filosofie lingvistiky

- původ jazyka (v kontextu evoluce člověka, jazyková schopnost v širším a v užším smyslu)
- jazyková změna
- principy učení se jazyku
- předmět filosofie lingvistiky (internalismus vs. externalismus)

VI. B. Platónovy ideje a jak správně žít

1. Sókratův vliv

- hledání obecných definic ctností →
- postulování existence předmětu takových definic (= ideje) →
- založení objektivit etických konceptů

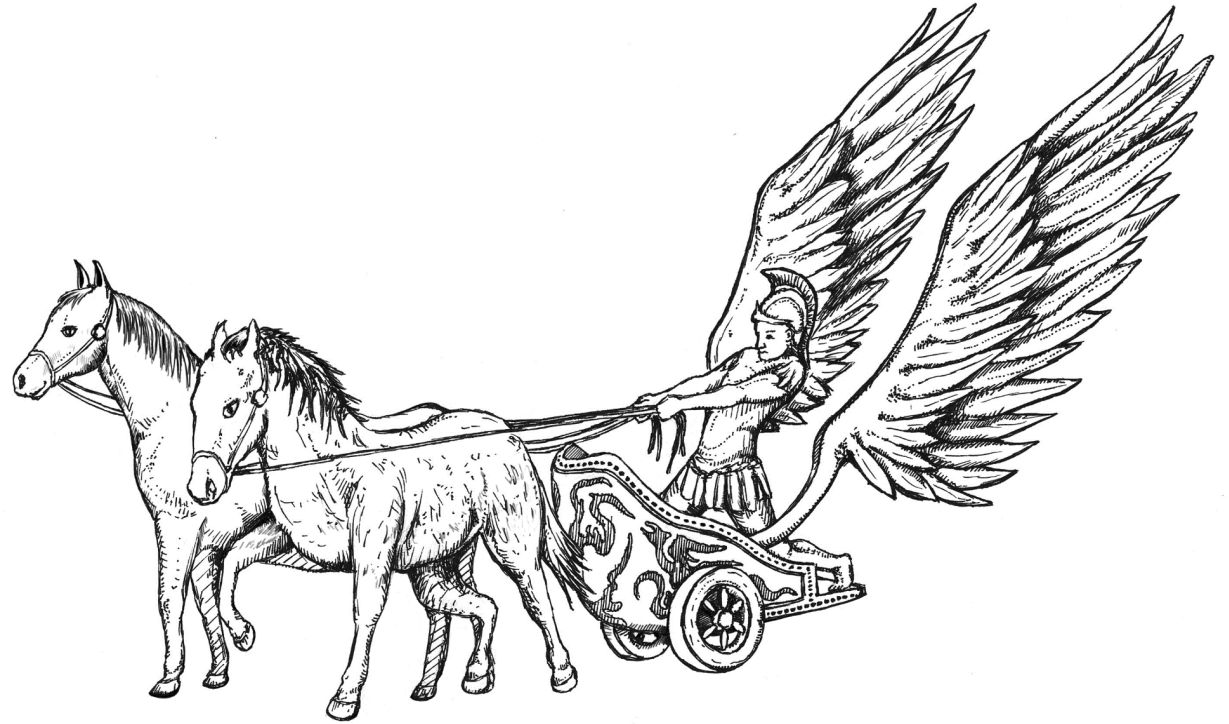
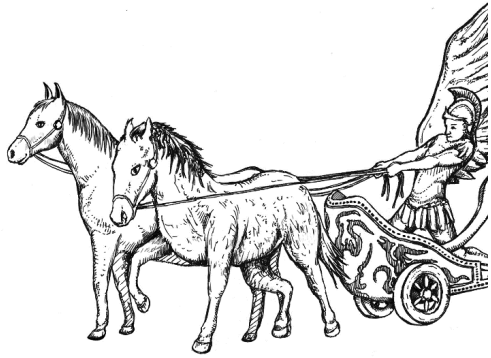
VI. B. Platónovy ideje a jak správně žít

2. Lidské dobro podle Platóna

- dobrý stav duše
  - duše X tělo →
  - lepší část duše (rozum) X horší část duše (žádostivost) →
  - dobrem je rozumový život
    - rozumová činnost – poznání idejí
    - ovládání tělesných žádostí →
    - vnitřní boj v duši

VI. B. Platónovy ideje a jak správně žít

A tu když vozataj uvidí milostný zjev a v celé duši se tím dojmem rozehřeje i je naplněn bodáním dráždění a touhy, tu ten kůň, který je vozataje poslušný, jako vždycky i tehdy jsa přemáhán studem zdržuje sám sebe, aby skokem nenapadl milovaného; ale ten druhý nedbá již ani bodání vozatajova ani biče, nýbrž vyskakuje a prudce se žene a působě spřeženci i vozataji všeliké nesnáze nutí je jít k miláčku a zmiňovat se mu o vděku milostné rozkoše. Ti dva se zpočátku vzpírají a mrzí, že jsou donucováni k hrozným a nezákonným věcem; ale nakonec, když nemá zlo žádných mezí, dávají se vésti a jdou, povolivše a slíbivše, že udělají, co se jim přikazuje. A tak se octnou u miláčka a uvidí jeho zářící zjev. U vozataje, když ho uvidí, paměť se přenese ke skutečnosti krásy a opět ji uvidí stojící s uměřeností na posvátném podstavci; a když ji ona uvidí, ulekne se, v úžasu padne naznak a zároveň jest přinucena strhnouti otěže dozadu tak prudce, že oba koně dosednou na kyčle, jeden dobrovolně, protože se nevzpírá, ale ten vzpurný s velkým odporem. Když pak odejdou dále, onen ze studu a strnutí zalije celou duši potem, tento však, když ho přejde bolest, kterou pocítil od uzdy a pádu, sotva si oddechne, počne hněvivě láti, prudce vyčítaje vozatajovi i svému souspřeženci, že ze zbabělosti a nemužnosti utekli a porušili svůj slib; nutí je, proti jejich vůli, znova tam jít, a jen stěží povolí jejich prosbám, aby se to odložilo na jindy. Když pak přijde umluvený čas a oni dělají, jako by na to zapomněli, upomíná je a násilím, ržáním i vlečením je přinutí opět se přiblížit k miláčku s týmiž řečmi, a když jsou blízko, shýbne se, natáhne ohon, zakousne se do uzdy a nestoudně je vleče; avšak vozataj ještě více zakusí zase ten pocit, padne nazad jako u překážky a ještě více, vytrhna silou uzdu zpátky ze zubů vzpurného koně, zkrvaví ten zlý jazyk i dásně a sraze mu nohy i boky k zemi způsobí mu bolesti. Když ten špatný kůň mnohokrát zakusí téhož a ustane od své vzpurnosti, pak již zkrotnuv následuje vozatajovy rozumnosti, a kdykoli uvidí krasavce, hyne strachem; takže tehdy již se stává, že duše milovníkova chodí za miláčkem v studu a strachu.

© Michal Peichl, 2016

VI. B. Platónovy ideje a jak správně žít

3. Přesahy Platónovy etiky

- morálka a obec
- morálka a kosmos (bohové)

VI. C. Etika

1. Význam v rámci filosofie

- praktická vs. teoretická filosofie
  - občas hlavní disciplína (stoikové, epikurejci, existencialismus)
- Blecha – samostatná disciplína mimo rámec filosofie!

VI. C. Etika

2. Vymezení

– Blecha 2002, s. 220:

- Etika bývá též nazývána 'praktickou filosofií' a z toho ohledu bývá 'teoretická filosofie' chápána jako příprava k praktickému jednání (zvl. u Kanta). (...)

Etika je filosofická disciplína, zabývající se vztahem lidského jednání k morálním normám, původem a povahou těchto norem, jakož i smyslem lidského života a problémem jeho štěstí.

– James Fieser („Ethics“, IEP, <http://www.iep.utm.edu/ethics/>):

- Etika zahrnuje systematizaci, obhajobu a doporučení představ o správném a špatném jednání.

VI. D. Pojmy, problémy a témata etiky

Pojmy

- svobodné jednání
- hodnoty a normy
- morálka (vs. zákony)
  - autonomní
  - heteronomní
- svědomí (vs. trest)

VI. D. Pojmy, problémy a témata etiky

Klasifikace etických teorií a přístupů k etickým zkoumáním

- **deskriptivní** (empirická → psychologie) etika – popis a klasifikace morálních představ a jednání
- **preskriptivní** (normativní) – stanovení kritérií morálního jednání, dobra
  - teorie norem
    - teleologické (konsekvencialistické) – kritériem morálního jednání je účel (výsledek), např. utilitarismus, morální egoismus, morální altruismus
    - deontologické – kritériem je závaznost morální normy (Kantův imperativ)
    - etika ctnosti – morální charakter
  - teorie hodnot (dobra)
    - hédonismus
    - eudaimonismus
    - perfekcionismus

VI. D. Pojmy, problémy a témata etiky

Klasifikace etických teorií a přístupů k etickým zkoumáním

– metaetika

- táže se po významu vět, jimiž vyjadřujeme mravní soudy, a na zdůvodnění morálních soudů; logické zkoumání jazyka morálky
- původ mravních norem
  - objektivismus (např. Platón)
  - relativismus (např. skeptikové)
  - emotivismus
- proč být morální
  - egoismus nebo altruismus
  - rozum nebo emoce
  - mužská a ženská moralita?

VI. D. Pojmy, problémy a témata etiky

Klasifikace etických teorií a přístupů k etickým zkoumáním

– aplikovaná etika

- analýza speciálních kontroverzních morálních problémů – např. interrupce, práva zvířat, eutanázie
- specifické oblasti
  - lékařská etika
  - obchodní etika
  - environmentální etika
  - etika sexuality